

Fig. 1. Karby. Ydre, set fra Sydøst.

H. M. 1936

KARBY KIRKE

MORSØ SØNDER-HERRED

Kirken, der i katolsk Tid var viet til *Vor Frue*¹, ejedes efter Reformationen af Kronen²; 12. November 1716 solgtes den herfra til Kancelliassessor Peder Tøgersen Lassen³ med Jus patronatus og vocandi; siden var Kirken paa private Hænder⁴, indtil den overgik til Selveje 1. Januar 1914.

Kirken ligger paa en Højning midt i Byen, nær Visby Bredning. De mod Øst og Nord delvis bevarede Kampestenstidige danner Terrasse om Kirkegaarden; paa de andre Sider er der Mure af kløvet Granit, hvori Indgange med nye Murstenspiller. 1686 blev Hvælvingen over *†Kirkeporten* opmuret. 1691 repareredes nordre og vestre Stette, Tømmermanden huggede den ene af ny og forfærdigede den anden, 1697 opmuredes de brøstfældige Stetter, og der indkøbtes 4 brunrødt til deres Staffering (Rgsk.)⁵.

Bygningen bestaar af Apsis, Kor og Skib fra romansk Tid samt ikke mindre end fem sengotiske Tilbygninger: Vaabenhus, Vestforlængelse, Taarn, Sakristi og Sydkapel. Orienteringen har meget stærk sydlig Afvigelse.

Den romanske *Granitkirke*, Apsis, Kor og Skib, er kun *delvis kvaderklædt*. Kvadersat i grov Teknik, omend ikke saa primitiv som i den beslægtede Apsis

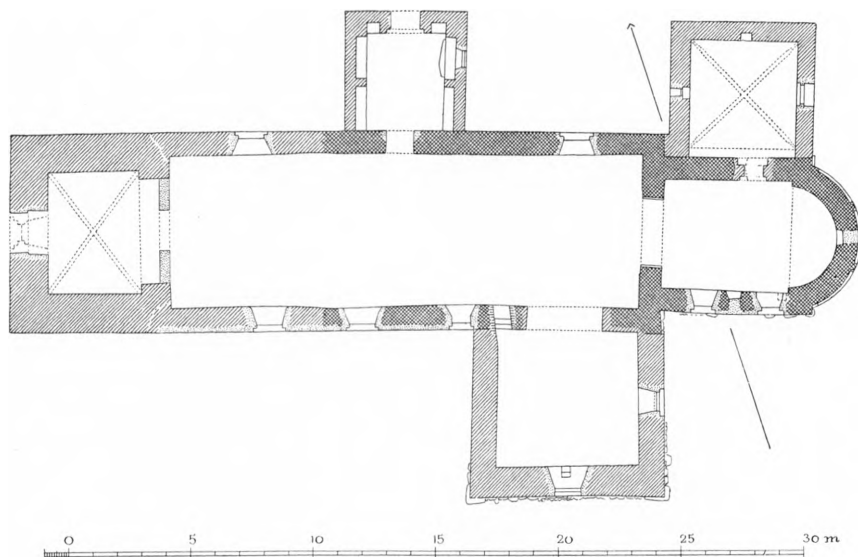

Fig. 2. Karby. Plan. 1 : 300. Maalt af C. G. Schultz 1940.

i Vejerslev, er den stærkt omsatte, nedskaaene Apsis (Fig. 3), der over kraftigt fremspringende Skraakantsokkel er delt i tre Fag. Af Lisenerne inderst ved Korgavlen er kun den nordre bevaret; den søndre er fjernet, men dens Plads markeres af en Klods paa Sokkelens Overside. Fagene skilles af to Halvsøjler, hver sammensat af tre Sten, hvoraf kun den midterste er i Forbandt med de omgivende Kvadre. De attiske Baser har Hjørnekopper af ældre Type, mindende om Knopperne paa løstfundne Baser fra Vestervig (sml. S. 621 og 663, Fig. 3—4, bag Hovederne). Kapitælerne, der har høje Halse, og af hvilke kun den søndre har Halsring, er saa grovt hugne, at Detaillerne er ubestemmelige. I Midtfaget sidder to Billedkvadre, plumpe Løver med modvendte Hoveder; Tungerne hænger ud af de aabne Gab, Halerne er slynget frem mellem Bagbenene. De har flankeret det nu ødelagte Østvindue, hvis Overligger, som nu staar ved Skibets Nordside⁶, langs Buekanten har en Række Felter med Palmetblade (Fig. 4), nøje svarende til Massing (S. 533 Fig. 3) og Sennels (S. 321 Fig. 3). Ornamentikken er delvis bortslidt og Buefødderne afbrudt. Indvendig staar Vinduet som Niche (94 × 68 cm), med ualmindelig svage Smige. Apsidens to Yderfag krones af en Gesimsfrise af Kvadre med Rundbuefelter (Buevidde o. 38 cm); men de sidder nu i Højde med Kapitælerne, et Skifte for lavt.

Ogsaa Koret er eller har været kvaderklædt over Skraakantsokkel, som dog kun er synlig paa Nordøsthjørnet. Fra Sakristiloftet ses Nordvinduets Bue, der er sat af tre spinkle Kilesten (Buevidde 58,5 cm, Stikstenenes Højde 16—17 cm). Det tilsvarende Sydvindue ses som Vægniche (115 × 67 cm),

Fig. 3. Karby. Apsis (S. 834).

M. Mackeprang 1909

skønt Ydermurens Kvaderklædning er brugt i Sydkapellet og erstattet med andre Materialer, vistnok raa Kamp og Tegl.

I Skibet, hvis Murhøjde er o. 4,00—4,15 m, er Sydmuren fuldstændig skalmuret, men paa dets Nordside ses, at kun Østhjørnet er af Kvadre, mens Muren hen til Vaabehuset er af raa Marksten uden Sokkel. Af Dørene ses kun den nordre, der endnu er i Brug, men overpudset og stærkt omdannet; i Vaabehusets Mure er indsat to henholdsvis 117 og 130 cm lange Kvadre med svagt afrundet Kantprofil, der snarest har været Karmkvadre. Ved Skibets Nordside ligger en lignende (Længde 122 cm), som viser Profilen i hele dens Forløb (Fig. 6), maaske fra den helt forsvundne Syddør.

I det *Indre* har Apsiden bevaret sit Hvælv; i den meget flade Apsisbue er der skraakantede Kragsten; den regelmæssigt runde Korbue har Skraakantsokkel som udvendig paa Koret, men ingen Kragsten.

Ændringer og Tilføjelser. Ældst af de fem sengotiske Tilbygninger er sandsynligvis *Vaabehuset* foran Norddøren, af Munkesten i Munkeskifte over et Kvaderskifte. Den rundbuede, indvendig falsede Dør er udvidet i Lysningen, Taggavlen er glat og uden Kamme. I det *Indre* er der dybe Spareblændinger, en smallere, spidsbuet paa hver Side af Døren, to brede, fladbuede i hver af Flankevæggene.

H. M. 1936

Fig. 4. Karby. Løs Vinduesoverligger fra Apsiden (S. 834).

Vaabenhusets Placering tyder paa, at Skibets *Vestforlængelse*, hvis Nordmur forneden er af Kvadre, foroven af Munkesten, er senere end dette.

Taarnet, der har samme Bredde som det forlængede Skib, hvis Vestgavl synes helt nedbrudt, er forneden af Kvadre og raa Kamp, foroven af Munkesten i Munkeskifte. Taarnrummet (nu Vaabenhus)⁷, hvis rundbuede, faldede Vestvindue sidder i et ydre Spejl med Tvilling-Rundbuer, har spids Taarnbue og overdækkes af et Krydshvælv uden Overribber. Mellemstokværket er tilgængeligt ad en ydre Stige gennem en fladbuet, falset Norddør, udvendig i dobbelt Spejlfelt, det nedre rundbuet, det øvre retvinklet, plankeafdækket. Mellemstokværket faar Lys fra Nord gennem et Par tætstillede, aftrappede Glugger, der udvendig omgives af en fælles, rundbuet Blænding. Klokkestokværket har rundbuede, faldede Glamhuller, i Nord to, til hvert af de andre Verdenshjørner kun eet. Omfattende Skalmuringer forstærket med svungne Smedejernsankre, den profilerede Gesims og det blytækte, stærkt opskalkede Pyramidetag er fra 1756 (Aarstal i Jernankre paa Vestsiden og i Vindfløjen).

Sakristiet er, over et Kvaderskifte, af Munkesten i Munkeskifte. Østvinduet er fladbuet, Nordgavlen har en enkelt spidsbuet Højblænding, hvori en Lysprække. Det Indre, hvis Dør til Koret er fladbuet og falset, overdækkes af et Krydshvælv, der kun har Skjoldbue mod Kormuren. I Nord- og Vestvæg en lille Gemmeniche, den vestre gennembrudt af en ny Glug.

Sydkapellet, den »ny Kirke« (Uldall), er af Kvadre og raa Kamp og sikkert Kirkens sidste Tilbygning, omend ingen særlig stilprægede Enkeltheder er bevaret. Østvinduet, hvis Saalbænk dannes af en romansk Sokkelkvader, er af Munkesten og rundbuet; Sydvinduet og den glatte Taggavl er helt ommuret,

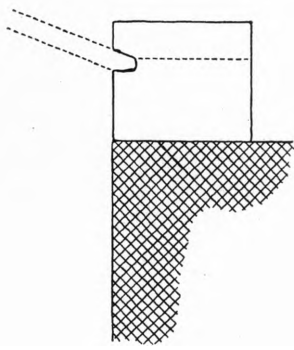

Fig. 5. Karby. Middelalderlig Murrem over Korets Nordmur. 1 : 10 (S. 837).

Fig. 6. Karby. Løse og flyttede Profilkvadre, fra Portaler (?) 1 : 10 (S. 835).

Vestsiden delvis skalmuret med smaa Sten. Det Indre har rundbuet Arkade mod Skibet og Bjælkeloft. Under det højtliggende Gulv findes en tøndehvælvvet Gravkælder, nu Varmerum.

Gennem Triumfmuren er brudt en Opgang til Prædikestolen.

Bygningen staar hvidkalket, med Undtagelse af Apsis, hvis Kvadre er afrensede. Korets og Skibets aabne Vinduer er moderne, rundbuede og med blyindfattede Ruder. 1925 blev der brudt en større Dør i Taarnets Vestside, med krucifiksprydet Overligger og omgivet af Granitkvadre (Arkitekt Hother Paludan).

Over den af Sakristitaget dækkede Del af Korets Nordmur, nærmest Triumfgavlen, ligger endnu et Stykke Murrem af Eg fra et ældre Tagværk, med Not til Sugfjæl og Overskramninger til Loftsbjælker, maaske romansk (Fig. 5). — De nuværende Tagværker er af Eg, over Koret og Skibet med tappede Forbindelser og øksehuggede Stregnumre (vestligst i Skibet dog 7 Spærfag med bladede Hanebaand). Over Sydkapellet er Tømmeret sværere og har Huljerns Stregnumre. Med Undtagelse af Vaabenhuset, der er teglhængt, er hele Kirken blytækt. I det Indre er Bjælkelofterne rødmaalede.

KALKMALERIER

O. 1700 har Sakristiets Hvælv faaet en malet Dekoration. I hver af de fire Kapper findes en Cirkelmedaillon med Evangelistfigur (Fig. 9) og Navn. Figurerne synes legemsløse i de svære, grønne, gule og blaa Gevandter (Lukas skægget, Johannes med Haand under Kind). De gule, rød- og sortkantet skyggede Cirkelrammer omgives af Akantusranker, blaaliggraa paa hvid Bund, fyldende Kapper og Vægge. Paa Ribberne skraatstillede Akantusblade, hvide med grønne Detailler paa rød Bund⁸. Dekorationerne er ret medtagne af Fugt. Malerirester paa Korets Nordvæg, i Slægt med Sakristiets, undersøgtes 1925 og overkalkedes.

INVENTAR

Alterbord, muret af Granitkvadre, o. 90 cm fra Apsidens Østvæg, dækket af en 137 cm lang Monolitplade med svag Karnisprofil, 18—19 cm tyk. Den tomme, nu utilgængelige *Helgengrav* har et Laag af Skifersten, 14 × 11 × 1,5 cm. En Gemmeniche i Bordets Bagside, 12,5 × 37,5 cm og o. 30 dyb, naar ind til Kærnsens Marksten.

Alterbordspanel (Fig. 7) i Renaissance, o. 1600, af Fyr. Forsiden har fire, Enderne to Arkadefelter med riflede Pilastre. Bueslagene er dekoreret med en dobbelt Tungerække, hvori der er indslaaet Stregcirkler; i Buevinklerne ses Snegle, Treblade eller indsnittede Kors. Frisen har en delvis fornyet Indskrift med Reliefversaler: »Sic Deus dilexit mundum, ut fili[um suum unig]lenitum daret, ut qui credit in eum non pereat se[d v]itam æternam habeat. KVTAES« (»Saaledes elskede Gud Verden, at han gav sin enbaarne Søn« etc.). Forsidens nordligste Felt og begge Hjørnerne er fornyede. Panelet er egetræsaadret.

†*Alterklæde*, fiolenblaat, »med Kappe dertil af lige Farve og Frynser dertil omkring«, nævnt 1711 (Rgsk.).

Altertavle (Fig. 7) i Bruskarok, fra 1690. Storfeltet, hvis skraat afskaarne Hjørner giver Plads for et Par Englehoveder, indrammes af en bladlagt Stav med Springliste og flankeres af vinrankeomvundne Snøsøjler med meget svære, barokke, korintiske Kapitæler. Frisen er sænket ned mellem Kapitælerne, de vandrette Led næsten reduceret til Brædder med Springlistekanter, der under Søjlerne støttes af Englehovedkonsoller. Storvingerne, hvis Bruskværk omfatter Ovalfelter, tjener som Konsoller for to Sidefigurer, Moses og Johannes Døberen. Gesimsen krones af en Topkartouche med konvekst Felt, hvorpaa Kristus med Verdenskuglen, der flankeres af to Basunengle, og yderst paa Gesimsen Tro og Haab.

I Storfeltet er 1920 indsat et Maleri: Kristus og en Skrifteklog af Poul Christiansen. Det oprindelige, nu paa Skibets Nordvæg ophængte Maleri, Nadveren, har paa Træets Bagside en brunrød Malersignatur, sammenskrevet CL, sikkert Christen Pedersen Lyngbye (sml. Arup S. 210 og Tved S. 263). Samme Monogram genfindes sidst i Fodfeltets Indskrift, med hvid Kursiv: »Til Guds Ære, hans Kirchis Ornament og Prydelse er dene Altertaufle, som Prousten Hr. Madtz Schytte 1690 havde ladet opsette, Aared dereffter staffered. Stafferingens halfve Bekostning udstod Kirchen selff, til den anden halfve contribuereede Sognefolchen ved et frivilligt Offer«. I Vingernes Rundfelter er der pietistiske Malerier, mod Nord: Kors med paasømmet Hjerter, hvorover to Hænder i Bedestilling udgaende fra Skyer samt en delvis forsvundet Indskrift,

Fig. 7. Karby. Alterbord o. 1600 og Altertavle 1690 (S. 838).

»Gal...v«; hertil svarer Kursivindskriften i Fodstykkets nordre Felt: »Meritum Christi servat« (»Kristi Løn — o: hans Død paa Korset — frelser«). Mod Syd: Kors med Hjerter, Fugl og Øje; en Slange snor sig op ad Stammen; hertil Indskriften i søndre Fodfelt: »Justitia Jesu vitat«⁹ (»Retfærdigheden skal leve ved Jesus«). Rammeværkets brogede Staffering, sort, Guld og blege Lasurfarver, der opmaledes i Begyndelsen af 1900'erne¹⁰, gengiver vistnok i Hovedsagen den oprindelige.

†*Alterskranke*, dannet af udsavede Pilastre med hjerteformede Gennem-brydninger, var delvis bevaret i Begyndelsen af dette Aarhundrede.

Altersølv. *Kalk* sammensat af Dele fra forskellige Tider. Ældst, fra o. 1550, er den store, fladtrykte Knop med drevne Spidsblade paa Over- og Under-

siden og seks Rudebosses, hvori svagt ophøjet: »IHESUS«. Foden, med seks tretrappet opdrevne Rundtunger over bred Fodplade, stammer fra o. 1650, men Overdelen er fornyet; paa en af Tungerne er fastnaglet et støbt Krucifiks. Skaftet stammer muligvis fra 1709, da Kalken blev »loddet og gjort ved«; Bægeret er nyt. Under Foden er graveret Versaler: »For Guld 16 Rixdaler«; paa Fodpladen Mestermærke, H i fliget Skjoldfelt. *Disk* med graveret Cirkelkors. *Oblatæske*, glat, cylinderformet, 7 cm i Tvm. Paa Kanten læses med indprikket Skriveskrift: »1764 er denne foræret til Karbye Kirche af Herr Peter Stierenholm«; under Bunden Mestermærke for Jens Kjeldsen Sommerfeldt, Aalborg. *Sygekalk*, o. 1850, 9,5 cm høj, med rund Fod, rundt Skaft og kraterformet Bæger, der forneden er dekoreret med slanke, rundede Blade; Mestermærke for Peder Mollerup, Viborg¹¹. Den glatte *Disk* har Mestermærke for Hans Jacob Kirkegaard, Nykøbing, samt et andet, utydeligt, hvoraf kun et Kursiv-L skimtes. Ifølge Regnskabet for 1699 fik Lydolph Ridderhusen, Aalborg Betaling for at reparere †*Kalk* og †*Disk* til at berette de syge med; de vejede 10 Lod og 2 Kvint.

Alterstager i Barok, fra o. 1675, 42 cm høje (sml. Bested S. 564); den store, stærkt svulmende Fod bærer et slankt, rigt profileret Skaft med rund Midtknop; Lyseskaalen er flad, Lysetornene svagt profilerede.

†*Messehagel* af Fløj, »med Sølv- og Guldkniplinger til Kors og Smalle omkring«, nævnt 1711 (Rgsk.).

Font (sml. Fig. 8), romansk, af Granit, et smukt og regelmæssigt Eksemplar af Morsingtypen. Kummen, 73—74 cm i Tvm., har paa en Fjerdedel af Overkanten en indristet Siksak-Linje; Midtafløbet er tilstoppet. Højde 85—86 cm.

Fad af Messing, Nürnbergerarbejde fra o. 1575, 41 cm i Tvm. I Bunden Bebudelsen, paa Randen indstemplede Liljeornamenter samt to graverede Bomærkeskjolde, det ene med en Fugl, det andet med Jesumonogram samt Bogstaverne HGB og RID¹². *Kande* af Tin, stemplet: Hans Høy.

Fontehimmel (Fig. 8) i Barok, fra o. 1700, ottesidet. Over en Fodplade, som kantes af en Profil med gennembrudt Blomsterranke, staar en Lanterne, dannet af otte kraftige Volutter med Akantusblade og mellem dem en lille Figurgruppe, Jesu Daab. Volutterne bærer en mindre, ottekantet Plade med Springlister, hvorover otte mindre Volutter om en Midtbaluster, der krones af et Blomsterbæger. Den brogede Staffering er fra ny Tid.

Til Fonten hører en *Tavle* af Træ fra o. 1700, i Profilramme med Splitgavl; en versificeret Indskrift med gul Kursiv paa sort priser Daaben, »ad hver den Siel, som skiden var, da renses skal i dette Kar« ... »den gamle Adam drukned her, den nye opkommer reen og skiær«. Indskriften ender: »Bekosted af Hagen Jørgensen til Ørndrup 1792, hvormed maa hentydes til en Opmaling. O. 1730 hang Tavlen over Fonten¹³, nu er den ophængt paa Skibets Sydvæg.

C. A. J. 1905

Fig. 8. Karby. Interieur med Herskabsstol, Font og Prædikestol (S. 843, 840 og 842).

Korbuekrucifiks (Fig. 10) fra o. 1700, maaske fra samme Værksted som Altertavlen. Figuren, o. 80 cm høj, bærer en som en Kongekrone formet Tornekroner; Haaret er stærkt bevæget, Lændeklædet sammenholdes af et Tov; paa Brystet er fastsømmet en Blodklase. Figuren er nymalet. Paa det glatte Kors læses: »Amor meus INRI crucifixus« (»Jesus af Nasareth, Jødernes Konge, min korsfæstede Kærlighed«). O. 1730 var Krucifikset anbragt over †Korgitter flankeret af †Moses og †Aron. »Imellem« dem læstes paa Latin manende Ord til Menigheden om dens Forpligtelser ved Jesu Død¹⁴.

Prædikestol (sml. Fig. 8) i Renaissance, fra o. 1600, fra samme Værksted

E. Rothe 1903

Fig. 9. Karby. Kalkmaleri (S. 837).

E. M. 1939

Fig. 10. Karby. Korbuekrucifiks (S. 841).

som Tilstedstolen (S. 366) og med lignende Arkadefelter, Hjørnesøjler og Nædhæng. Søjlepostamentene har dog her rige Rosetter eller lign.; Underbaldakinens Hængeknop dannes af et Mandshoved med Bladkrans, Opgangen er brudt gennem Triumfmuren. Himmelen er nyere, paraplyformet, med Due¹⁵. En nymodens Opmalning o. 1910 har i nogen Grad skaaet Christen Lyngbves Staffering fra 1703; de pietistiske Billeder og Indskrifter af den f. Eks. fra Janderup-Loftet kendte Type (se S. 450 ff.) er helt bevarede. Billederne fra Øst: 1) Landskab med Træ, 2) Haand presser Druetrase over Hjerter; sanor (»jeg helbredes«), 3) Haand planter Træ, en anden vander; adsit ab alto (»han hjælpe fra det Høje«), 4) Hjerter, hvorfra vokser Kvist, der bærer hvid Due; refectionem spero (»jeg haaber paa Genoplivelsen«), 5) Bog med Dansk og Hebraisk, hvorpaa Hjerter med Øje under Lygte; illuminor (»jeg oplyses«), 6) Kristi Kors, hvori en Bikube; mellifico (»jeg honningsøder«), 7) Klippe i Vand med korsmærket Støtte, hvorpaa Hjerter med Kors; superædifico (»jeg bygger ovenpaa«), 8) Hjerter over brændende Ovntaarn samt et Par forskrevne, græske Ord og endelig Malersignaturen CL. Til de enkelte Malerier hører ogsaa danske Indskrifter i Postamentfelterne, f. Eks. til Felt 3: »Paulus plantede, Apollo vandede, men Gud gau Væxt«, til Felt 8: »Herrens Tale er klar ligesom prøvet Sølv i Ofnen« etc. Fortløbende gennem alle Gesimsfelter læses: »Raab af Struben, spar icke, opløft din Røst som en Basune« etc.

Stolestaderne er hovedsagelig i Renaissance fra o. 1600—25; kun i søndre Tilbygning og under Pulpituret er de nye. De gamle Stader, af Fyr, er lukkede med glatte Laager, hvis eneste Udsmykning er en profileret Gesimsliste. Ende-

Fig. 11. Karby. Detail af Vestpulpitur 1680 (S. 844).

E. M. 1939

stykkerne afsluttes af Trekantgavle med Profillister og har langs Kanterne Baandslyng og Stave af skællagte Skiver; i en Planke er tilfældigt indsnittet Aarstallet 1637. Et Par *Gavle opbevares paa Dueholm. Indgangspanelerne ved Skibets Norddør er rigere udskåret. Det østre har foruden en smal Fylding (med en Midtroset, Terningornamenter og Bladstængel paa prikket Bund) fire Arkadefelter med vekslende Detailler, Bosser, Baandslyng eller skællagte Skiver i Bueslaget, ligesom Pilastrene under Listekapitælerne er forskellige, glatte med »Negle«-Snit eller rillede; i Buevinklerne er Rosetter eller Blade. Det vestre Panel har fem ens Arkader med skællagte Skiver i Bueslaget, der hviler paa Listekapitæler over riflede Pilastre. I Fyldingerne er indsnittet forskellige Aarstal: 1640, 1646, 1652 m. m. Moderne malede.

Herskabsstolene (sml. Fig. 8), nu i Skibets Østhjørner, er noget yngre end det øvrige Stoleværk og rigere udstyret. Laagerne, der har T-formede Fyldinger under kassettedekorede Hesteskobueslag, kantes af Slyngbaand. Endestykkerne er smykkede med Arkader, hvis kontursvungne Pilastre ender i Ørnehoveder, medens Postamenterne og de indsnørede Halse har Kassetteværk. De æggestavkantede Trekantgavle indeholder Adelsvaaben, de to søndre Thomes Kaas til Ørndrups fædrene og mødrene Vaaben (sml. Klokke 2) samt TKF (T. Kaas' fædrene) og T K M (T. K.'s mødrene), de nordre hans Hustru Anne Vinds tilsvarende Vaaben samt AWF og AWM. Moderne Staffering.

Dør/løj, o. 1700, til Vaabenhuset, bestaaende af fem Fyrrebrædder med

Profil langs Kanterne, sammenholdt af tre vandrette Revler. Rester af den gamle Laas og Klinke med snoet Bøjlehaandtag er bevaret.

Pulpitur (Fig. 11) fra 1680 i Skibets Vestende, sikkert af Snedker C.N.Bech, Ørum (sml. Ljørslev S. 888); de otte Fyldinger har skællagte Bueslag, Listekapitæler og udsavede Snosøjler. I Buevinklerne er der Blomster og Treblade. Over og under de to midterste Felter er der senere paasat Ovaler, af hvilke den øverste nu er faldet af; i den bevarede nederste, der indfattes af en Ramme med trekantede Indsnit, er reliefskaaret 1687; om Stedet, hvor den øverste har siddet, er der malet Kursiv: MS og IID (henvisende til Præsten Mads Schytte og Hustru). I Storfelterne staar de samtidige Malerier ret velbevarede, udført af Christen Lyngbye, med tilsvarende Navnebetegnelser i gylden Fraktur, paa Frisen: 1) Salvator mundi («Verdens Frelser»), 2) Troen, 3) Haabet, 4) Kierlighed, 5) Rætfærdighed, 6) Forsigtighed, 7) Størkke, 8) Maadelighed. Herefter følger paa Frisen det malede Aarstal 1680; i Nullet staar Malersignaturen, CL, sammenskrevet, og herefter D. 8. 4. I Fodfeltet: Ords. 3. De stillestaaende Figurer er malet med brede Penselstrøg og staar paa mørk Baggrund, Pilastrene er marmorerede, Frise-, Fodfelt og Smalfyldinger sorte.

Præsterækketavle af Fyr, formet som et Skab med profilindrammet Postament og Toptrekant, oprindelig bestemt til Indfatning om Johanne Jørgensdatters Epitaf (S. 845), men indrettet til Præstetavle af Provst Schytte. De første fem Præstenavne er malet med samme sirlige, gule Kursiv som Epitafiet; men Schyttes Dødsaar og det efterfølgende er tilføjet af andre Hænder. I Toptrekanten: »Serva Deus«, i Postamentet: Esa. 52,7, hvorunder skimtes ældre, gylden Fraktur. Præsterækken fortsættes paa en ny, glat Tavle.

Pengeblok, firkantet, med tre vandrette Jernbaand, Jernlaag med Pengeslidse.

Klokker. 1) 1638. Foroven Guirlander med Englehoveder, paa Legemet en dobbelt Liljefrise. Bogstaverne i den franske Versalindskrift, hvis danske Ordlyd findes paa Klokke Nr. 2, er formet i Voksplader: »En l'an 1638 sous le gouverneur George Seefeld et M. Christian Hans evesque et M. George Nicola curé en l'église Karebye m'ont fait fondre par M. George Hans de Aarhus et Francois Voillardde en France. Margeillier(!): IPMA«. Paa Sydsiden Støbermærket, et lille Skjold med en Klokke flankeret af Bogstaverne F V, forned en Lilje og til Siderne IHS. Tvm. 101 cm.

2) 1638. Udstyret som foregaaende, men med slynget Ranke foroven: »I Aar 1638 under Jørgen Seefeld Lensmand oc Tomes Kaas til Ørndrup, M. Christen Hansen Biscop, M. Jørgen Nielsen Sognpræst til Karby er denne Klocke støbt til Karby Kiercke af M. Jørgen Hansen i Aarhus och M. Frantz Voillard aff Franckerig. Kierckeverge IP og MA«. Paa Østsiden Støbermærket (sml. foregaaende). Tvm. 82 cm.

En *†Klokke* paa 240 kg afleveredes ved Klokkeskatten 1601.

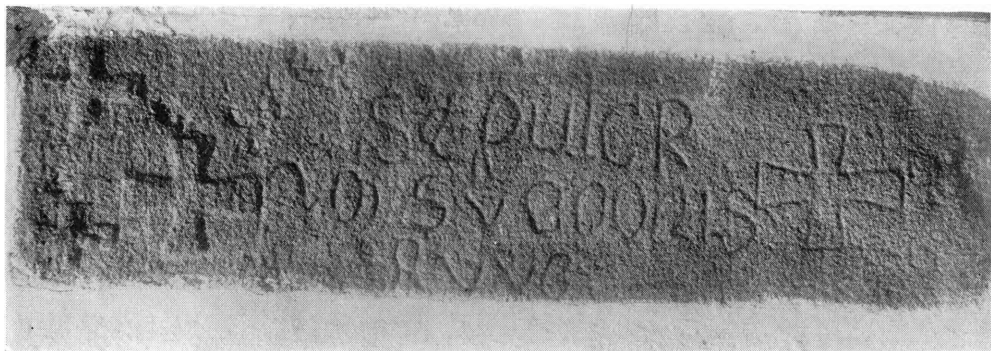

Fig. 12. Karby. Svend Ruvs Gravsten (S. 845).

K. M. 1939

GRAVMINDER

Epitaf. Johanne Jørgensdatter, død 1672. Den snedkrede Husalter-lignende Tavle er fra o. 1610—20. Indskriftfeltet, i kraftig Profilramme, flankeres af to elegant skaarne Renaissance-Hermer med stærkt leddelt Skaft, smykket med Frugtbundt og endende i tre Løvetæer over de forsvundne Baser. De ganske smalle Vinger med Løvehoveder er samtidige med Hermerne. Postamentets Profilramme og muligvis en Topgavl er forsvundne. Egetræet har Rester af Staffering, Guld, blaåt og rødt. I Storfeltet en latinsk Indskrift med gylden Kursiv paa sort over Johanne Jørgensdatter, født 2. Nov., 1637 gift med Hr. Mads Schytte, Præst ved denne Kirke og Provst (fire Døtre og fire Sønner), død 26. Marts 1672, 35 Aar og 5 Maaneder gammel, efter næsten 13 Aars Ægteskab. Hendes Ægtefælle satte dette Minde. I Postamentfeltet: Salige ere de Døde etc. Apoc. 14¹⁶. Paa Korets Nordvæg. (Sml. Præsterækketavle S. 844).

Gravsten. 1) (Fig. 12) Vistnok fra 1300'erne. »Sepulcrum Suenonis Ruve«¹⁷ (»Svend Ruvs Grav«). Granit, med kun raat tildannet Overflade, o. 202 × 50 cm. Indskriften, der er en Blanding af Majuskler og forvredne Minuskler, optager Midtfladen; ved Hovedenden er der tre Georgskors i ret kraftigt Relief, ved Fodenden et tilsvarende konturhugget¹⁸. Indmuret i Sydkapellets Vestside.

2) Laurits La[ssen] Brøchner, Sognepræst, død 1804. Kalksten, 190 × 126 cm, med fordybet, næsten helt bortforvitret Fraktur. Indenfor en bølget Ramme er Stenen vandret delt i to Skriftfelter; det øvre krones af Urnevase mellem Overflødhedshorn og Grene, det nedre har koncentriske Cirkler i Hjørnerne og herunder Draperiguirlander paa riflet Bund. Syd for Skibet.

3) Andreas [Christian] Obel, død 1843 og Friderikke ... Charlotte Friis ... Norsk Marmor, med affasede Kanter, 170 × 115 cm, med stærkt forvitret Skriveskrift. Langs Siderne en bølgeformet Bladranke, i Hjørnerne Hvirvelrosetter. Ved Siden af Nr. 2.

Grav. I Skibets Midtergang, lige foran Korbuen stødte man 1931 paa en

ejendommelig, men næppe særlig gammel Grav, der var sat af fire kløvede og tildannede Granitstolper, to paa 3,00 m, der i en Afstand af o. 35 cm hvilede paa to kortere Tværsten, der var glattede paa de indvendige Flader. I Gravrummet, der oprindelig har maalt $230 \times$ o. 50 cm, fandtes et Kranie i Vestenden og enkelte Benrester samt hensmuldret Træ. Stenene blev optaget og anbragt i oprindelig Stilling Nord for Kirken.

Begravelse. Under Sydkapellet, hvor der nu er Varmekælder, var tidligere en tøndehvævet Gravkælder for Ørndrups Ejere¹⁹. 1929 blev Resterne af en halv Snes ganske forraadnede Kister optaget²⁰ og nedgravet paa Kirkegaarden. Fra Begravelsen stammer nogle Ligkistebeslag og en Krucifiksfigur, der nu er fastgjort paa en Trætavle og ophængt i Kirken, en *Kisteplade af Bly over Nicolay Owergaard [Stjernholm], født paa Kielldgaard 27. Nov. 1721, død paa Ørndrup 21. Marts [1766], med tilhørende hjelmede Vaaben. Nu paa Dueholm.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1686—1715, div. Aar (LA. Viborg). — Museumsindberetninger af J. Magnus-Petersen 1873, Eigil Rothe 1903 (Kalkmalerier), Peter Kr. Andersen 1925 (Kalkmalerier), C. A. Jensen, E. Moltke og E. Horskjær 1939.

Johan P. Hovmøller: Lidt om de i Karby Kirke begravede eller nedsatte Personer, i AarbMors. 1929. S. 27—53.

Thura: Aalborg Stift S. 592—96. — F. Uldall: Optegnelser om de danske Landsbykirker III. 1882. S. 28—34 (NM).

¹ Acta Pontificum Danica III, 370, 6. April 1465. ² Fortegnelser over Danmarks Kirker o. 1630 og 1666 (RA). ³ Dokumenter og Breve vedr. Kirker i Aalborg og Viborg Stifter (RA); Skødet er udstedt 11. Januar 1917, se Kronens Skøder III, 597.

⁴ Specifikation paa Notifikationer indkommet til Kancelliet i Henh. til Forordn. af 1726, Notifikationer ... 1726 (RA). ⁵ I Regnskabet hedder det videre 1688 om en ny Kirkeport (Snedkerion 2 Sldr. 8 Sk.), at denne Bekostning gjordes af Værgerne 1687 efter Provstens Raad, saasom Kirkegaarden stod aldeles aaben for Bæster, fornemmelig Svin, som i skammelige Maader omrodede og ilde handlede med de Dodes Grave.

⁶ Stenen genfandtes 1905 i Nykøbing, hvortil den var solgt fra en Gaard i Karby.

Fig. 13. Karby 1796.

⁷ 1706 lagde Stenpikkeren en Bro ved vestre Ende af Taarnet for at holde Vandet ude, som indflød i Kirken, naar det regnede (Rgsk.). ⁸ Magnus-Petersen: Kalkmalerier S. 45. ⁹ Sikkert fejl opmalet for:

vivat. ¹⁰ Af Kunstmaler E. Bayer. ¹¹ Meddelt af Lektor Chr. A. Bøje. ¹² Initialerne passer ikke paa nogen Morsingpræst. ¹³ Thura S. 595. ¹⁴ Smst.

S. 596. ¹⁵ Ang. en ældre Due se Nykøbing (S. 73).

¹⁶ SamlJyHT. 1. R. IX, 197. ¹⁷ I et Diplom af 13. Marts 1274 nævnes en Roskildekannik Ruf; Navnet er muligvis identisk med Karbystenens latiniserede Form. ¹⁸ Sml. Löffler: Gravsten S. 13 Note**.

¹⁹ Se iøvrigt Hovmøller. ²⁰ Indberetning af R. Olufsen, Nykøbing 1929 (NM).